

sökte befria sig. Öfriga voro upptagna i inrättningen »på egen anhållan» och af skäl, att de saknade arbetsförtjänst. Men äfven bland dessa funnos de, som, då tillfälle till arbete erbjöd sig, lockades att lämna inrättningen före den i »tjänstekontraktet» bestämda tiden. Hufvudsakligen till denna kategori hörde de, som under de märkliga åren 1865—1868 och 1870—1873 olofligen lämnade inrättningen.¹ Jämte dessa orsaker, som föranledt hjonen till rymning, kunna naturligtvis flera andra anföras och i främsta rummet begäret efter starka drycker. Under förra hälften af 1800-talet klagade ständigt öfverståthållaren öfver missbruket af brännvin bland den lägre befolkningen² och esomoftast talar fångvårdsstyrelsen om »ett outsläckligt begär hos fångarne efter brännvin». Inom själfva fängelset på Långholmen utbröt 1853 ett svårt upplopp framkalladt af brännvinsbegäret. Det är då mindre underligt, att äfven Arbetsinrättningens hjon voro begifna på starka drycker, helst som tätt intill inrättningen lågo flera krogar och alltjämt frestade dem, samt i öfrigt rikligt tillfälle att falla för lockelsen erbjöds dem hvart helst de sändes på utarbeten. Flertalet bestraffningar, som drabbat hjonen, ha haft till orsak fylleriförseelser.³ Dessa ha tyvärr någon gång gifvit anledning till häftiga uppträden och våldsgärningar, såsom 1879 och 1882, då flera hundra hjon samlades på gården samt några af dem trängde in på kontoret och uttalade hotfulla ord mot sysslomannen.⁴ Slutligen måste polis tillkallas för att hålla tillbaka och skingra de oroliga.

Numera kan man knappast tänka sig, att ett liknande utbrott af våldsamhet skulle förekomma inom inrättningen. Det är nämligen obestriddigt, att i senare tider en helt annan och bättre anda blifvit rådande bland hjonen, hvilket äfven framgår däraf, att antalet bestraffningar, i jämförelse med fordom, betydligt minskats. Till detta anmärkningsvärda resultat torde i någon mån ha bidragit den omständigheten, att ett stort antal hjon, möjligen 70 %, årligen återkommer till inrättningen. Vanligen gå de ut på vårarna, då de ha utsikt att förskaffa sig arbete och infinna sig åter på senhösten och vintern. Inrättningen utgör för dem, såsom de plåga säga, deras »hem», och där söka de att lefva i fred med andra lika nödställda som de själfva. I deras tal höres ingen svordom eller grofkornighet,⁵ deras uppträdande angifver sinnes-

¹ Se Statistiska uppgifter, tabell 1, anmärkningar s. 394 ff.

² Se Öfverståthållarens femårsberättelser till K. Maj:t för åren 1822 och följande.

³ Försök till insmuggling af brännvin ha bedrivits på mångahanda sätt. Den samling af flaskor i olika storlekar och former, som beslagtogs och ännu förvaras i inrättningen, belyser hjonens uppfinningsförmåga i detta hänseende. En del af den allmänhet, som hade tillträde till inrättningen, skydde icke heller att vara dem behjälplig härutinnan. — Å andra sidan må anföras såsom bevis på sparsamhet och ordning bland hjonen, att vid sin död ha ett och annat hjon lämnat efter sig hopsparade penningar, uppgående ibland till flera hundra kronor och insatta i sparbank.

⁴ Vid dessa tillfällen uppgick hjonens antal till 880 à 900 män och kvinnor. Vid inrättningen voro anställda 1879 endast fyra vaktmästare, men 1882 hade ytterligare en antagits.

⁵ Anmärkningsvärdt är att bland hjonen icke utbildats ett egenartadt samtalspråk, hvilket ju är ganska vanligt bland dylikt folk. Några uttryck ha dock inom inrättningen blifvit gängse, såsom: botanisera = gräfva i sophögen — fjäder = brännvinslangare — planka = hoppa öfver planket — blifva svinmat = fasttagas af polisen — träffen = inrättningen, där hjonen åter träffas, sedan de en tid vistats ute.

lugn och undergifvenhet. Dag efter dag begifva de sig i stillhet till sitt arbete, foga sig i gifna föreskrifter, nöja sig med den enkla födan och det hårda hviloläget. De finna sig i sitt öde.

Ehuru efterföljande statistiska tabeller äro grundade på primäruppgifter, som lämnats från Arbetsinrättningen eller hämtats ur styrelsens och revisorernas berättelser, äro de i flera afseenden icke så fullständiga som önskligt vore. Orsakerna härtill äro mångahanda. I en del fall ha svårigheter mött att erhålla jämförliga siffror för äldre och senare år till följd däraf, att tid efter annan betydliga förändringar vidtagits i uppställningen af inrättningens matriklar och räkenskapsböcker. Andra brister ha förorsakats däraf, att i de äldre journalerna saknats erforderliga anteckningar exempelvis om hjonens lefnadsförhållanden, om antalet på egen begäran afgångne, om afvikna eller häktade m. m.

Framför allt må dock framhållas, att i förevarande statistiska beräkningar ingen skillnad gjorts om hjonen varit en eller flera gånger inskrifna i inrättningen under samma år. För det med dessa utredningar afsedda ändamålet har en tilläfventyrs förekommande dubbelföring af hjonen ingen betydelse, enär uppgifterna afse att belysa icke hvilka personer, som varit intagna i inrättningen, utan hvilket antal platser, som därstädes varit upptagna. Däraf skall nämligen framgå, huru stor frekvensen inom inrättningen under skilda år varit och huru stora de efter hjonantalet beräknade utgifterna blifvit. I styrelseberättelserna följes allt sedan 1844 samma beräkningsgrund som i de här uppställda tabellerna, men däremot har sedan 1872 i fattigvårdsstatistiken och följaktligen i kommunalberättelserna införts ett reduktionssystem, som går ut därpå, att »de hjon, som en eller flera gånger under året återkommit, äro ej flera gånger räknade». Härmed förklaras framträdande olikheter mellan en del uppgifter i de officiella källorna och följande tabeller. Men alla häri lämnade sifferuppgifter öfverensstämma icke heller alltid med dem, som finnas i styrelseberättelserna, enär i dessa påträffas uppgifter, som icke stämma sinsemellan exempelvis i fråga om kvarvarande och intagna, hvilka siffror vid ett års slut och följande års början kunna angifvas olika.

Det hade varit synnerligen önskvärdt, att uppgifter äfven kunnat lämnas om det antal hjon, som år efter år eller kanske flera gånger samma år återkommit till inrättningen. Men fullständiga upplysningar härom ha icke stått att anskaffa till följd af de knapphändiga anteckningarna i en del äldre journaler. Först i senare tider ha dessa förts med erforderlig noggrannhet. Likaledes hade det varit värdefullt att erfara, huru många af de intagna hjonen återgått till stadigvarande arbete och blifvit ordentliga människor. Men dylika uppgifter förutsätta, att inrättningen skulle ha kunnat, åtminstone under någon tid efter deras utskrifning, förskaffa sig närmare kännedom om hjonens verksamhet — hvilket af lätt förklarliga skäl icke låter sig göra.

Tab. 1.

Omsättning af hjonet

År.	Hela omsättningen.									D ä r a f						Afgångna under året.			På egen begäran.	
	Frivilligt intagna.			Till allmänt arbete dömda eller intagna för skuld till fattigvården.			Summa.			Kvarvarande från föregående år.			Intagna under året.							
	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
1845	379	129	508	—	—	—	379	129	508	—	—	—	379	129	508	243	59	302	—	—
1846	514	93	607	—	—	—	514	93	607	136	70	206	378	23	401	364	23	387	—	—
1847	543	159	702	—	—	—	543	159	702	150	70	220	393	89	482	394	89	483	—	—
1848	693	222	915	—	—	—	693	222	915	149	70	219	544	152	696	487	147	634	—	—
1849	785	308	1,093	—	—	—	785	308	1,093	206	75	281	579	233	812	580	237	817	—	—
1850	715	247	962	—	—	—	715	247	962	205	71	276	510	176	686	506	170	676	—	—
1851	499	195	694	—	—	—	499	195	694	209	77	286	290	118	408	291	114	405	—	—
1852	447	157	604	—	—	—	447	157	604	208	81	289	239	76	315	239	77	316	—	—
1853	461	154	615	—	—	—	461	154	615	208	80	288	253	74	327	229	73	302	—	—
1854	717	139	856	—	—	—	717	139	856	232	81	313	485	58	543	366	59	425	—	—
1855	660	170	830	—	14	14	660	184	844	351	80	431	309	104	413	395	100	495	—	—
1856	607	147	754	2	28	30	609	175	784	265	84	349	344	91	435	386	87	473	—	—
1857	537	200	737	3	26	29	540	226	766	223	88	311	317	138	455	326	139	465	—	—
1858	737	255	992	1	35	36	738	290	1,028	214	87	301	524	203	727	429	182	611	—	—
1859	992	256	1,248	—	25	25	992	281	1,273	309	108	417	683	173	856	646	176	822	—	—
1860	1,123	274	1,397	1	27	28	1,124	301	1,425	346	105	451	778	196	974	764	253	1,017	—	—
1861	809	107	916	2	33	35	811	140	951	360	48	408	451	92	543	402	85	487	—	—
1862	1,151	141	1,292	4	23	27	1,155	164	1,319	409	55	464	746	109	855	746	109	855	—	—
1863	1,196	127	1,323	1	19	20	1,197	146	1,343	409	55	464	788	91	879	803	89	892	—	—
1864	897	97	994	—	23	23	897	120	1,017	394	57	451	503	63	566	353	42	395	—	—
1865	1,370	228	1,598	12	42	54	1,382	270	1,652	544	78	622	838	192	1,030	758	182	940	193	26
1866	1,673	298	1,971	7	34	41	1,680	332	2,012	624	88	712	1,056	244	1,300	999	236	1,235	283	50
1867	1,527	197	1,724	5	25	30	1,532	222	1,754	681	96	777	851	126	977	867	122	989	241	15
1868	1,412	241	1,653	13	43	56	1,425	284	1,709	665	100	765	760	184	944	816	172	988	192	23
1869	1,206	189	1,395	13	71	84	1,219	260	1,479	609	112	721	610	148	758	706	180	886	166	16
1870	1,485	180	1,665	10	37	47	1,495	217	1,712	513	80	593	982	137	1,119	912	131	1,043	111	6
1871	1,597	142	1,739	3	37	40	1,600	179	1,779	583	86	669	1,017	93	1,110	968	100	1,068	142	9
1872	1,607	177	1,784	1	19	20	1,608	196	1,804	632	79	711	976	117	1,093	1,063	115	1,178	166	10
1873	1,310	154	1,464	18	18	36	1,328	172	1,500	545	81	626	783	91	874	807	92	899	170	21
1874	1,240	164	1,404	32	23	55	1,272	187	1,459	521	80	601	751	107	858	733	96	829	256	27

Se Anmärkningar, s. 392 ff.

åren 1845—1904.

D ä r a f																									Kvarvarande till nästa år.			Mantalskrifven folkmängd.				
I tjänst eller arbete.		Efter anmälan i poliskammaren.		Till sjukhus.		Till försörjningshus.		Efter afljånadt allmänt arbete inställda i poliskammaren.		Till uppfostringsinrättning.		Efter afljånad skuld till fattigvården.		Afvikne.		Afvisade.		Häktade.		Öfverlämnade till vederbörande fattigvårdsstyrelse.		Aflidne.		m.	kv.	s:a						
m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.		s:a			
22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.					
243	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	136	70	206	88,242				
364	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	70	220	90,710				
371	83	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	2	149	70	219	89,355		
485	146	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	206	75	281	90,418		
232	143	170	57	176	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	205	71	276	91,545		
173	72	171	49	159	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	209	77	286	93,070		
106	70	89	12	91	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	208	81	289	94,232		
85	30	78	23	50	17	12	7	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	208	80	288	95,385		
116	36	56	13	52	23	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	232	81	313	94,866		
209	32	91	9	35	13	21	5	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	351	80	431	95,950		
283	64	50	11	27	9	24	8	—	8	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	265	84	349	97,952		
264	40	60	10	34	12	19	4	—	21	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	223	88	311	100,040		
165	56	45	22	82	37	14	11	2	13	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	—	214	87	301	101,730		
183	75	156	33	68	46	12	4	1	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	309	108	417	102,788		
247	94	286	42	91	18	12	8	—	14	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	346	105	451	105,747		
277	80	363	74	69	19	37	60	—	20	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	—	360	48	408	109,878		
238	31	97	19	14	2	34	6	2	26	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	1	409	55	464	113,576		
250	29	398	44	49	7	30	10	4	19	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	—	409	55	464	116,066		
585	60	49	1	13	2	49	3	1	10	1	—	—	—	93	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1	394	57	451	119,365		
150	20	51	3	15	3	25	—	1	11	1	—	—	—	95	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	1	544	78	622	123,436		
237	68	40	2	34	21	51	25	7	31	1	—	—	—	168	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	1	624	88	712	126,180		
283	60	166	21	23	15	22	28	5	32	3	—	—	—	177	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	1	681	96	777	127,597		
200	36	164	20	17	9	23	6	3	20	—	—	—	—	180	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	39	1	665	100	765	127,584		
193	39	212	34	17	17	—	—	7	27	—	—	—	—	127	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	10	609	112	721	129,339		
129	24	205	22	11	17	—	10	15	69	13	—	—	—	43	10	36	—	—	—	—	—	—	—	—	63	12	513	80	593	131,128		
177	61	126	5	20	8	—	—	8	29	7	—	—	—	117	9	272	9	—	—	—	—	—	—	—	25	4	583	86	669	133,597		
198	23	122	1	18	1	—	—	2	35	—	—	—	—	185	18	219	6	—	—	—	—	—	—	—	19	2	632	79	711	136,932		
243	48	27	5	9	3	—	—	1	17	3	—	—	—	242	12	309	15	—	—	—	—	—	—	—	24	3	545	81	626	139,896		
126	17	182	13	11	2	—	—	6	13	—	—	—	—	6	1	174	18	69	—	—	—	—	—	—	20	5	521	80	601	141,251		
14	3	167	18	88	7	—	—	11	13	—	—	—	—	20	3	93	20	5	1	—	—	—	—	—	16	3	63	1	539	91	630	143,307

Tab. 1. (Forts.)

Omsättning af hjonet

År.	Hela omsättningen.									D ä r a f						Afgångna under året.			På egen begäran.	
	Ervilligt intagna.			Till allmänt arbete dömda eller intagna för skuld till fattigvården.			Summa.			Kvarvarande från föregående år.			Intagna under året.							
	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.	s:a	m.	kv.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
1875	891	110	1,001	36	47	83	927	157	1,084	539	91	630	388	66	454	527	75	602	347	20
1876	719	103	822	45	45	90	764	148	912	400	82	482	364	66	430	296	60	356	189	27
1877	1,052	127	1,179	50	47	97	1,102	174	1,276	468	88	556	634	86	720	455	83	538	311	32
1878	1,266	143	1,409	72	59	131	1,338	202	1,540	647	91	738	691	111	802	656	115	771	528	56
1879	1,463	119	1,582	80	66	146	1,543	185	1,728	682	87	769	861	98	959	708	98	806	555	48
1880	1,462	94	1,556	74	90	164	1,536	184	1,720	835	87	922	701	97	798	726	111	837	541	29
1881	1,305	93	1,398	60	80	140	1,365	173	1,538	799	84	883	566	89	655	707	82	789	483	11
1882	1,172	79	1,251	51	94	145	1,223	173	1,396	658	91	749	565	82	647	556	99	655	378	23
1883	1,239	78	1,317	56	84	140	1,295	162	1,457	667	74	741	628	88	716	662	99	761	456	49
1884	1,129	55	1,184	62	103	165	1,191	158	1,349	633	63	696	558	95	653	554	88	642	364	18
1885	1,161	52	1,213	49	67	116	1,210	119	1,329	637	70	707	573	49	622	574	80	654	446	17
1886	1,089	44	1,133	53	13	66	1,142	57	1,199	636	39	675	506	18	524	523	22	545	413	9
1887	1,062	74	1,136	10	3	13	1,072	77	1,149	619	35	654	453	42	495	512	39	551	420	25
1888	981	63	1,044	8	1	9	989	64	1,053	560	38	598	429	26	455	502	29	531	442	25
1889	814	68	882	13	3	16	827	71	898	487	35	522	340	36	376	387	33	420	341	26
1890	747	52	799	25	7	32	772	59	831	440	38	478	332	21	353	364	34	398	298	24
1891	666	44	710	37	5	42	703	49	752	408	25	433	295	24	319	305	21	326	242	18
1892	642	32	674	45	16	61	687	48	735	398	28	426	289	20	309	307	14	321	247	11
1893	679	25	704	37	19	56	716	44	760	380	34	414	336	10	346	294	21	315	247	7
1894	683	32	715	33	12	45	716	44	760	422	23	445	294	21	315	306	15	321	253	7
1895	663	37	700	32	21	53	695	58	753	410	29	439	285	29	314	289	22	311	237	6
1896	693	32	725	41	23	64	734	55	789	406	36	442	328	19	347	339	27	366	280	12
1897	675	30	705	30	18	48	705	48	753	395	28	423	310	20	330	331	28	359	269	8
1898	643	31	674	19	7	26	662	38	700	374	20	394	288	18	306	279	15	294	237	8
1899	653	35	688	24	7	31	677	42	719	383	23	406	294	19	313	302	19	321	240	13
1900	716	36	752	40	25	65	756	61	817	375	23	398	381	38	419	318	30	348	251	15
1901	955	60	1,015	45	29	74	1,000	89	1,089	438	31	469	562	58	620	370	45	415	298	23
1902	1,306	93	1,399	49	27	76	1,355	120	1,475	630	44	674	725	76	801	665	65	730	569	47
1903	1,392	118	1,510	53	24	77	1,445	142	1,587	690	55	745	755	87	842	791	95	886	701	74
1904	1,330	106	1,436	63	21	84	1,393	127	1,520	654	47	701	739	80	819	801	78	879	733	61

Se Anmärkingar, s. 392 ff.

